

Проведення перевірок з питань фінансового моніторингу

Типові форми запитів, що надаються Національним банком під час проведення перевірок з питань фінансового моніторингу

Андрій ГЛУХОВ

Департамент фінансового моніторингу

Київ, 19.06.2019р.

Законодавство

Закон України "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення".

Положення про здійснення небанківськими фінансовими установами фінансового моніторингу в частині надання ними фінансової послуги щодо переказу коштів, затверджене постановою Правління Національного банку України від 15.09.2016 року № 388.

Положення про порядок організації та проведення перевірок з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, затверджене постановою Правління Національного банку України від 20.06.2011 № 197.

Положення про застосування Національним банком України санкцій за порушення законодавства з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, затверджене постановою Правління Національного банку України від 12.05.2015 № 316.

Види виїзних перевірок

1. Планова виїзна перевірка - виїзна перевірка, яка проводиться відповідно до затвердженого Національним банком річного плану виїзних перевірок з питань фінансового моніторингу.

До Плану включаються виїзні перевірки НФУ, перелік яких визначається Департаментом **на підставі ризик-орієнтованого підходу**.

2. Позапланова виїзна перевірка - виїзна перевірка, яка проводиться відповідно до розпорядження Національного банку.

Підстави:

- 1) інформація/документи, отримані в порядку безвиїзного нагляду та/або в разі здійснення виїзної перевірки з питань фінансового моніторингу;
- 2) інформація, отримана від інших підрозділів Національного банку, державних органів, органів нагляду іноземних держав;
- 3) результати узагальнення матеріалів виїзних перевірок, безвиїзного нагляду окремих банків/НФУ;
- 4) результати невиїзних (камеральних) перевірок з питань дотримання вимог валютного законодавства.

Інформування

Національний банк зобов'язаний повідомити НФУ про проведення планової виїзної перевірки не пізніше ніж **за 10 календарних днів** до початку цієї перевірки.

Повідомлення про проведення планової виїзної перевірки (далі - повідомлення) оформляється службовим листом Національного банку, підписується керівником Національного банку та надсилається засобами поштового зв'язку або електронного зв'язку Національного банку та містить таку інформацію:

- 1) дати початку та закінчення виїзної перевірки;
- 2) період, що підлягає виїзній перевірці;
- 3) інформацію про керівника інспекційної групи та контактний телефон;
- 4) іншу інформацію (за потреби).

Для забезпечення проведення виїзної перевірки разом із повідомленням у вигляді додатка до нього до НФУ **може надсилатися перелік** інформації, матеріалів (у тому числі в електронному вигляді у визначених структурі та форматі) та документів (їх копій та/або витягів із них), які НФУ зобов'язаний(а) підготувати та надати Національному банку в терміни, обсягах, порядку та носіях інформації [у тому числі на таких змінних носіях, як CD, DVD, Flash-носії тощо (далі - носії інформації)], визначених у повідомленні.

Типові форми запитів

1. Узагальнена інформація (у форматі `xlsx`) щодо загальної суми та кількості фінансових операцій з переказу коштів, які здійснювались за допомогою НФУ, за визначений у запиті період з розбивкою по сумі однієї фінансової операції (від 100 грн. до 15 тис. грн. та більше).

2. Деталізована інформація щодо всіх фінансових операцій з переказу коштів, які здійснювались за допомогою НФУ, за визначений у запиті період (у форматі `xlsx`) із зазначенням, зокрема: даних щодо ініціатора та отримувача переказу, суми фінансової операції у валюті її проведення та гривневою еквіваленті (окремими колонками), дати та часу (годин, хвилин, секунд) ініціювання фінансової операції, ідентифікатор (`id`) терміналу, адреса місця ініціювання фінансової операції, призначення платежу тощо.

3. Перелік публічних осіб, їх близьких осіб та пов'язаних з ними осіб, з якими встановлено за період перевірки ділові відносини, або довідку про відсутність таких осіб; інформацію щодо виконання НФУ вимог законодавства.

4. Узагальнена інформація щодо всіх фінансових операцій з переказу коштів, які здійснювались за допомогою НФУ за період перевірки у паперовому та електронному вигляді (у форматі `xlsx`) у формі таблиці, наведеної нижче, в розрізі рахунків, на які здійснювалось зарахування переказів.

Типові форми запитів були надіслані листом НБУ від 05.06.2019 № 25-0010/29484

Результати перевірки

За результатами перевірки НФУ **в трьох примірниках** складається довідка про виїзну перевірку, що підписується керівником інспекційної групи та заступником керівника інспекційної групи.

Не пізніше тридцятого робочого дня з дня закінчення виїзної перевірки два примірники довідки про виїзну перевірку передаються відповідальному працівникові або надсилаються до НФУ з урахуванням вимог щодо надання/пересилання документів із грифом обмеження доступу, установлених Національним банком.

Керівник НФУ та відповідальний працівник зобов'язані не пізніше ніж **на сьомий робочий день** з дати отримання НФУ двох примірників довідки про виїзну перевірку ознайомитися з одержаними примірниками, підписати їх, зазначивши дату, **та повернути підписаний другий примірник довідки** про виїзну перевірку до Національного банку.

НФУ **має право** надати письмові пояснення, заперечення щодо обставин, фактів і висновків, викладених у довідці про виїзну перевірку з обов'язковими підтвердними документами, інформацією.

За наявності заперечень щодо обставин, фактів і висновків, викладених у довідці про виїзну перевірку, керівник НФУ та відповідальний працівник підписують довідку про виїзну перевірку із позначкою **"із запереченнями"**.

Безвиїзний нагляд

Національний банк з метою проведення **безвиїзного нагляду** з питань фінансового моніторингу має право запитувати в НФУ інформацію, документи та письмові пояснення щодо проведених фінансових операцій і з окремих питань діяльності НФУ шляхом надання відповідного запиту.

Запит оформляється як службовий лист Національного банку, підписується керівником Національного банку та надсилається засобами поштового зв'язку або електронного зв'язку Національного банку.

Керівник НФУ зобов'язаний забезпечити своєчасне надання на запит достовірної інформації, матеріалів, документів, пояснень у визначених у ньому вигляді, структурі, обсягах, форматі, порядку, строку і носіях інформації.

У разі виявлення за результатами аналізу отриманих звітів, інформації, матеріалів, документів та пояснень порушень НФУ вимог законодавства з питань фінансового моніторингу або виявлення фактів, що можуть свідчити про наявність ознак здійснення НФУ ризикової діяльності, неподання звітів, працівники Національного банку складають акт у двох примірниках.

НФУ протягом семи робочих днів з дня отримання першого примірника акта із супровідним листом має право надати Національному банку пояснення чи обґрунтовані заперечення щодо обставин, фактів порушень (за наявності) у письмовій формі з обов'язковим документальним підтвердженням.

Види санкцій

- 1) анулювання ліцензії на право провадження певних видів діяльності НФУ (у разі виявлення двох і більше будь-яких повторних порушень*, вчинених НФУ);
- 2) штрафні санкції;
- 3) відсторонення посадової особи НФУ від посади;
- 4) пред'явлення вимоги

*Повторним порушенням є порушення фінансовою установою вимог Закону та/або нормативно-правового акта, вчинене протягом трьох років після дня виявлення Національним банком аналогічного порушення.

Ознаки здійснення НФУ ризикової діяльності*

- 1) проведення фінансових операцій (безпосередньо або її клієнтами), що не мають очевидної економічної доцільності (сенсу);
- 2) проведення фінансових операцій, характер або наслідки яких дають підстави вважати, що вони можуть бути пов'язані з виведенням капіталів, легалізацією кримінальних доходів, фінансуванням тероризму, уникненням оподаткування, вчиненням інших злочинів, передбачених Кримінальним кодексом України тощо;
- 3) проведення фінансових операцій, характер або наслідки яких дають підстави вважати, що вони можуть бути пов'язані з уникненням виконання вимог та обмежень, передбачених законодавством України з питань фінансового моніторингу;
- 4) невикористання права відмови в проведенні клієнтами регулярних фінансових операцій, характер яких дає підстави вважати, що вони можуть бути пов'язані з використанням послуг НФУ для легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму, фінансування розповсюдження зброї масового знищення чи вчинення іншого злочину;
- 5) здійснення (безпосередньо або її клієнтами) фінансових операцій з використанням втрачених, викрадених, підроблених документів;
- 6) здійснення фінансових операцій клієнта, який є публічним діячем, особою, близькою або пов'язаною з публічним діячем, щодо якого (якої) НФУ не має документально підтверджених відомостей стосовно джерел походження коштів (активів, прав на такі активи), достатніх для підтвердження його (її) реальних фінансових можливостей проводити чи ініціювати проведення відповідної фінансової операції;
- 7) наявність договорів факторингу та/або договорів відступлення права вимоги, укладених НФУ з банком або іншою особою, за якими НФУ набуває статусу кредитора щодо заборгованості, загальна сума якої перевищує 50 відсотків активів НФУ;
- 8) подання Національному банку недостовірної(их) інформації/ документів/висновків.

Національний банк має право відкликати в НФУ ліцензію в разі виявлення факту(ів) здійснення ризикової діяльності

* Положення про порядок видачі небанківським фінансовим установам ліцензії на переказ коштів у національній валюті без відкриття рахунків, затверджене постановою Правління Національного банку України від 17.08.2017 № 80

Інформація щодо проведених перевірок

	2015	2016	2017	2018	5 місяців 2019
Кількість виїзних перевірок з питань фінансового моніторингу	2	0	4	7	4
Кількість безвиїзних перевірок з питань фінансового моніторингу	0	2	2	7	0
Кількість надісланих письмових вимог	0	0	2	5	2
Кількість штрафів	0	3	3	4	2
Загальна сума штрафів (грн.)	0	25 500	76 500	34 000	39 100

Відмивання коштів

В класичному
розумінні

В Україні

Схема 1: Оплата незаконних товарів/послуг, «малювання» фіктивних прибутків (легалізація коштів)

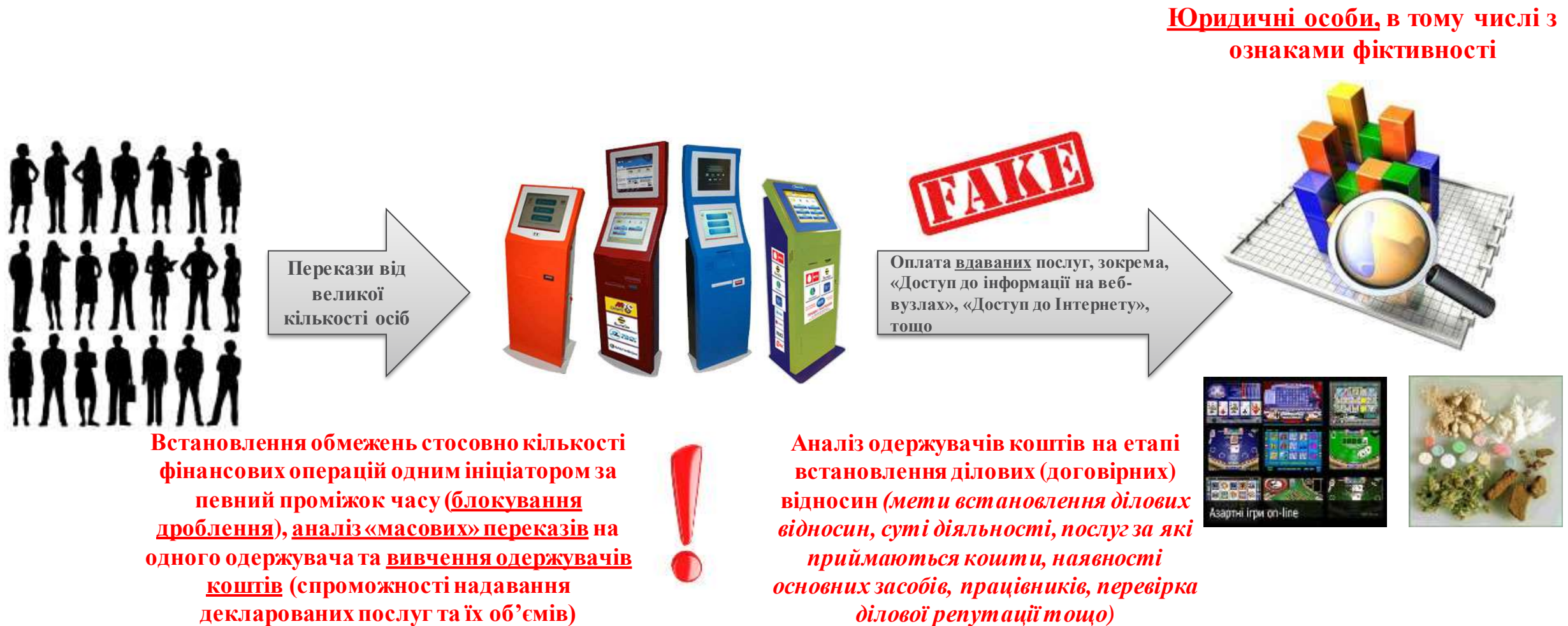

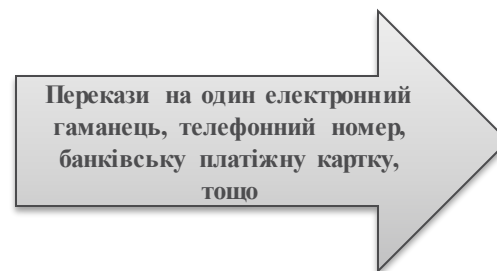
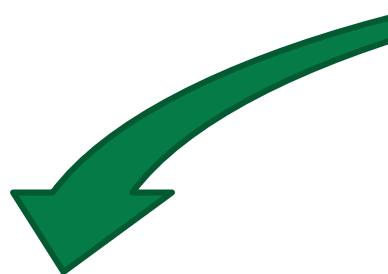
Схема 2: Оплата незаконних товарів/послуг, фінансування тероризму через електронні гаманці, телефонні картки, банківські платіжні картки тощо

prepaid card

Електронний гаманець

Аналіз переказів на одного одержувача від значної кількості осіб, підвищена увага стосовно послуг з поповнення електронних гаманців, купівлі криптовалюти тощо

Схема 3: Дроблення платежів з метою уникнення ідентифікації

Особа, що прагне уникнути ідентифікації

Публічна особа

Особа, щодо якої застосовані санкції

*Терорист
Корупціонер
тощо*

дроблення платежів
на суми
до 15 тис. грн

Оплата послуг та/або
фінансування
незаконної діяльності

**Встановлення обмежень
стосовно кількості
фінансових операцій
одним ініціатором за
певний проміжок часу
(блокування дроблення)**

Схема 4: Перекази між фізичними особами

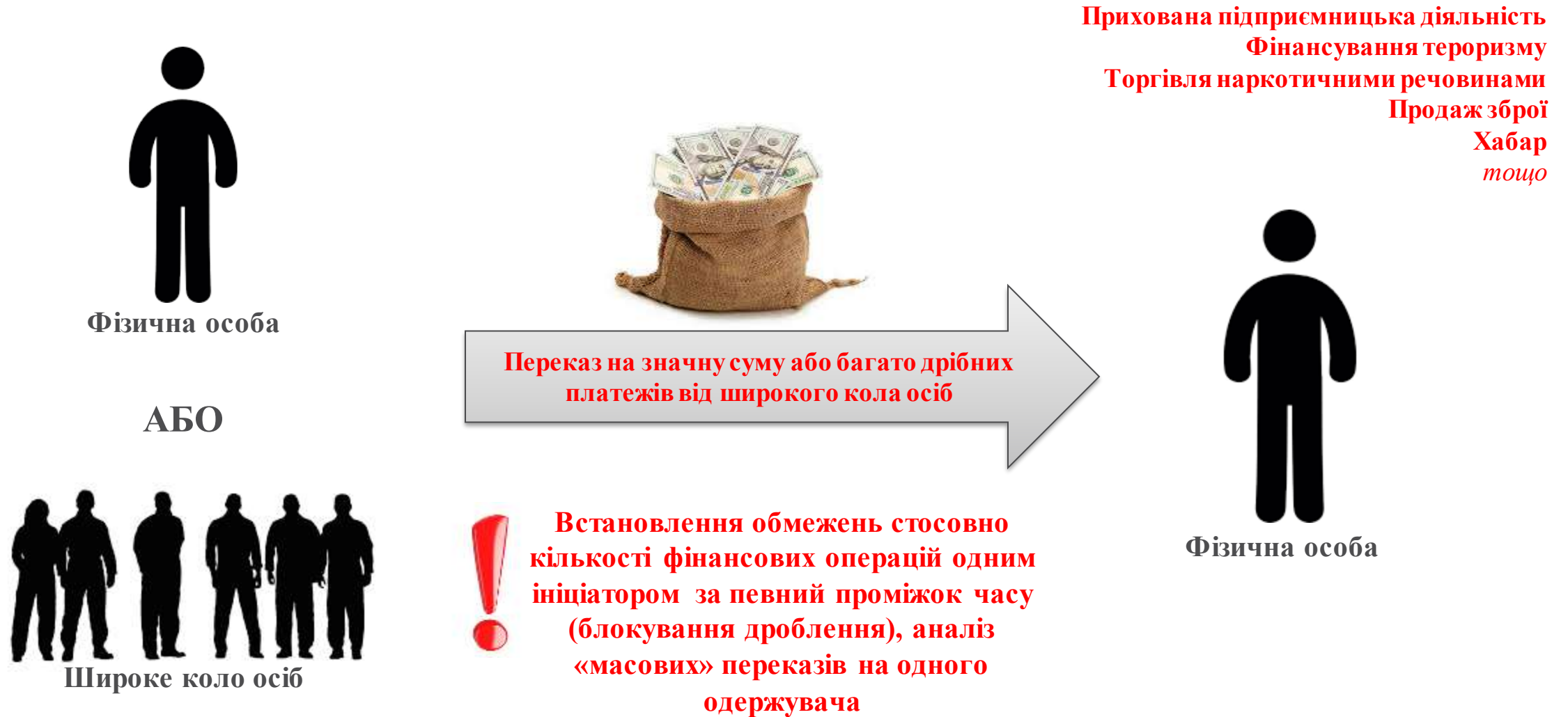

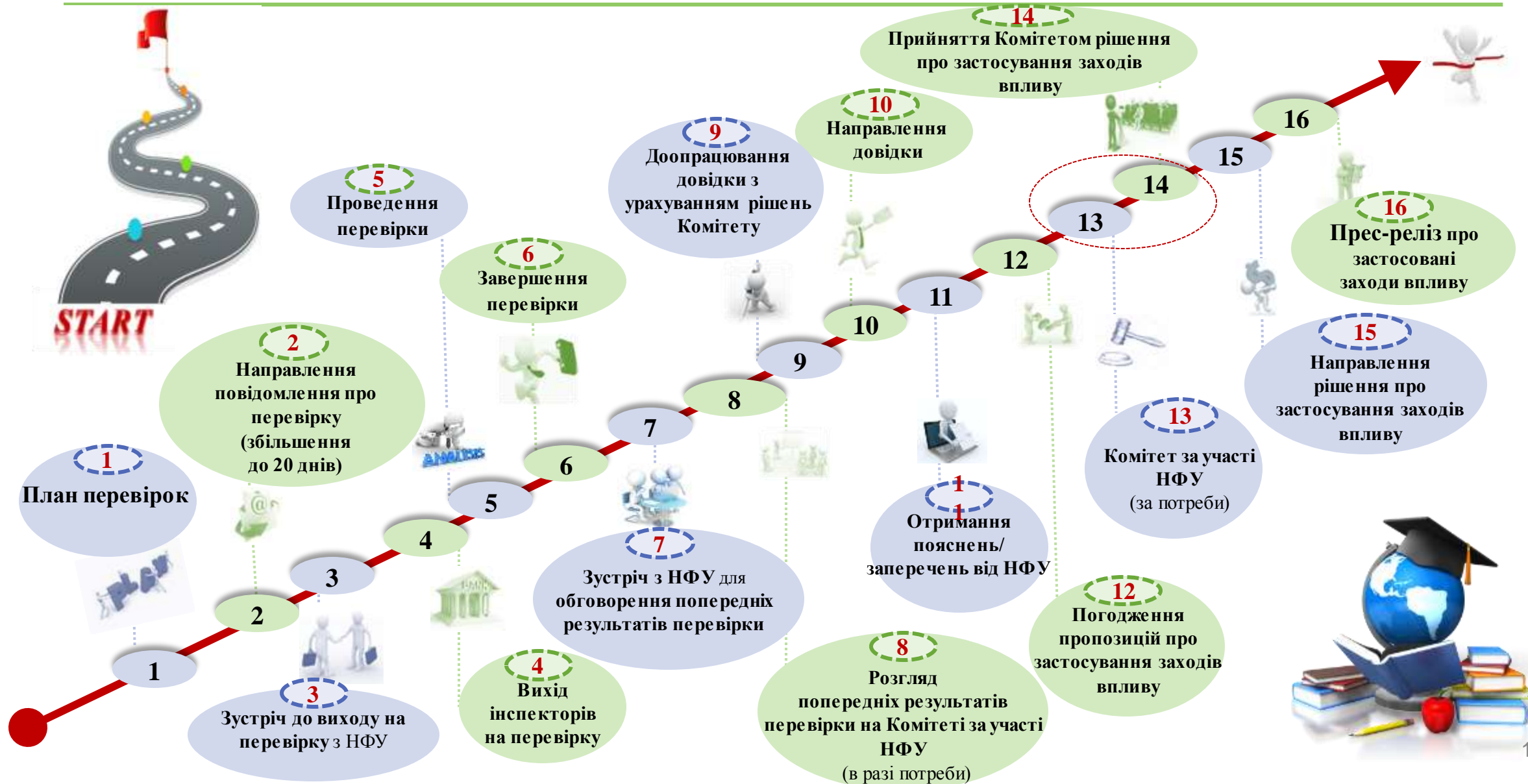
Схема 5: Продаж готівки/уникнення оподаткування

Важливо

- ✓ знати свого клієнта;
- ✓ розуміти суть його діяльності;
- ✓ запровадити сценарії для автоматизації аналізу фінансових операцій;
- ✓ виявляти слабкі зони в організації фінансового моніторингу НФУ та своєчасно на них реагувати;

Напрямки змін щодо покращення комунікацій

Дякуємо за увагу!